

RECENZJE — CRITIQUES

**M. VASOVIĆ, Ž. JOVIČIĆ, VAŽNIJE TURISTIČKO-GEOGRAFSKE
REGIJE EVROPE,**
(Beograd 1982)

W 1982 r. ukazało się drugie wydanie książki jugosłowiańskiej spółki autorów M. Vasović i Ž. Jovičić, zatytułowane *Wažnije turistično-geografske regije Evropy*. Wkład obu autorów w przygotowanie książki jest bardzo nierówny, bowiem Ž. Jovičić opracował jedynie rozdział poświęcony problemom turystyki w Jugosławii. Pozostała część jest autorstwa M. Vasovića. Zasadniczą różnicą, w porównaniu z pierwszym wydaniem książki jest wprowadzenie nowego rozdziału pt. *Miejsce Norwegii w rozwoju ruchu turystycznego*. Rozbudowano także część dotyczącą ruchu turystycznego w krajach socjalistycznych oraz opis regionów turystycznych Bułgarii. Cała praca składa się ze wstępu i trzech głównych części podzielonych na rozdziały.

W części pierwszej (s. 9—15) przedstawiono założenia wstępne pracy oraz terminologię i definicje (m. in. regionu geograficznego i turystycznego). Autor tej części w prezentowanych definicjach preferuje ekonomiczny punkt widzenia, rozumiejąc pod pojęciem regionu turystycznego „przestrzeń, w której turystyka spełnia funkcję dominującą, a jej następstwem jest fizjonomia”. Rozpatrując podział obszarów turystycznych w literaturze europejskiej skłania się za przyjęciem terminu regionu, a nie rejonu turystycznego, co motywuje jedynie stwierdzeniem, iż w geografii region daje możliwość bardziej kompleksowego ujęcia. M. Vasović nie przedstawia własnych kryteriów podziału, ograniczając się jedynie do dość lakonicznego stwierdzenia, iż istniejące w Europie regiony polifunkcyjne (kompleksowe), którymi jego zdaniem są Włochy,

Szwajcaria, a w dalszej kolejności Hiszpania, Austria, Bułgaria i inne kraje, mogą się dzielić na mniejsze jednostki.

Część druga pracy (s. 15—38), zatytułowana *Krótki opis ruchu turystycznego w krajach europejskich* dzieli się na pięć rozdziałów. Pierwszy z nich zawiera charakterystykę bazy noclegowej (w podziale na hotelową i pozostałą) w latach siedemdziesiątych. Drugi opisuje rozmiary ruchu turystycznego w Jugosławii na tle krajów kapitalistycznych, podkreślając niewielką rolę RFN jako kraju docelowego turystyki zagranicznej. Trzeci rozdział przedstawia z kolei ruch turystyczny, zarówno wewnętrzny, jak i przyjazdowy, w krajach socjalistycznych. Autor zwraca tu uwagę na różnice w metodologii statystycznej poszczególnych krajów i Międzynarodowej Organizacji Turystyki, dotyczącą głównie sposobu definiowania pojęcia turysty. Według tego kryterium podzielono również kraje europejskie. Ostatni, piąty rozdział przedstawia charakterystykę głównych kierunków przepływu turystów w Europie. Na około 20 stronach, tyle bowiem liczy druga część pracy, nie sposób oczywiście opisać głównych zagadnień dotyczących ruchu turystycznego na kontynencie europejskim. Wydaje się jednak, iż wartość tej części książki obniża pominięcie chociażby takich zagadnień, jak sezonowość ruchu turystycznego czy struktura i wielkość przyjazdów turystów zagranicznych do poszczególnych krajów. Ujemną stroną jest tu również sposób przedstawiania danych statystycznych. Większość zamieszczonych zestawień tabelarycznych nie posiada numeracji, tytułu, źródeł (często także w tekście), co w dużym stopniu utrudnia nie tylko ich interpretację, ale wręcz sprawia, że są one nieczytelne. Pozytywną stroną, nie tylko tej części publikacji, jest fakt, iż zamieszczony materiał statystyczny jest stosunkowo nowy, pochodzi bowiem z końca lat siedemdziesiątych.

Zasadniczą treść omawianej książki stanowi jej trzecia część, która obejmuje blisko 400 stron (s. 39—425) i nosi tytuł *Turystyczno-geograficzne regiony Europy*. Dzieli się ona na trzy rozdziały. Pierwszy omawia regiony Alp i krajów Basenu Morza Śródziemnego. Kolejny poświęcony jest „pozostałym” regionom turystycznym Europy (Pirenejów, Masywu Centralnego, Polski, Węgier, Czechosłowacji, Skandynawii), a także centrom turystyki miejskiej (Paryż, Wiedeń, Budapeszt, Praga, Lenin-grad). Całość tej części i całej pracy kończy rozdział poświęcony turystyce w Jugosławii.

Mimo iż wstęp do trzeciej części przynosi rozbudowaną wersję wcześniej przedstawionej definicji regionów turystycznych (Vasović uważa, że za taki region można uznać obszar charakteryzujący się jedno- lub dwusezonowymi walorami, wysokim stopniem infrastruktury turystycznej, dużym, liczącym pow. 1 mln noclegów ruchem turystycz-

nym i dużymi dochodami z turystyki), to w dalszym ciągu nie znamy bardziej precyzyjnych kryteriów ich wydzielenia. Skądinąd wiadomo, iż sposób i kryteria wydzielenia regionów są uzależnione od zakresu podejmowanych badań, ich celu, a także lokalnych (krajowych) warunkowań, te zaś są różne w różnych krajach, nie tylko świata, ale i Europy. Jest rzeczą naturalną, iż w książce prezentowane są wyniki badań pochodzących z różnych krajów. Zastanawiający jest jednak wybór regionów, bądź miast i uznanie ich, jak to określa M. Vasović, za „najbardziej znane”, bez uzasadnienia i podania choćby głównych kryteriów tego wyboru. Dla przykładu z regionów polskich „uznanie” znalazły jedynie: sądecki, tatrzańsko-podhalański i żywiecki. Co o tym zdecydowało, czy tylko fakt, że w klasyfikacji M. I. Mileskiej poszczególne fragmenty Karpat otrzymały więcej punktów za walory środowiska naturalnego niż tereny pobraża i pojezierzy? Co było przyczyną niezaliczenia do „ważniejszych” centrów turystyki miejskiej Londynu, Madrytu, Amsterdamu, Berlina, czy chociażby Aten? Odpowiedzi na te pytania próżno szukać w tekście pracy.

Najwięcej miejsca poświęcono regionom Alp (85 stron) i krajów Basenu Morza Śródziemnego (209 stron, w tym na 40 stronach zaprezentowano Jugosławię). Omówiono tu kolejno: cechy fizycznogeograficzne, historię turystyki, walory uzdrowiskowe, poszczególne formy turystyki, następstwa i perspektywy turystyki. Dokonano również podziału na podregiony, przedstawiając jednocześnie ich krótką charakterystykę. Pozostałe z wymienionych regionów i centrów turystyki miejskiej opisano w podobny sposób, jednakże bardzo skrótowo, bo zaledwie na 80 stronach.

Książka zawiera 25 tabel, 11 map, 6 rysunków i około 80 fotografii, jednak zaprezentowany materiał graficzny posiada niewielką wartość, często jest wręcz nieczytelny.

Całość pracy kończy bogaty, liczący ponad 100 pozycji, wykaz literatury, która obok opracowań podręcznikowych zawiera także wiele opracowań badawczych. Niezaprzeczalnym walorem książki jest również wzbogacenie analizy poszczególnych regionów o dane statystyczne dotyczące zagospodarowania i ruchu turystycznego.

Przedstawione uwagi krytyczne nie dyskredytują książki M. Vasovića i Ž. Jovičića. Zakres przestrzenny sprawił, iż jest to właściwie praca o charakterze popularnym i informacyjnym, stąd też prawdopodobnie słabsza jest jej strona metodologiczna. Jednocześnie należy przypomnieć, iż publikacja autorów jugosłowiańskich jest jednym z nielicznych opracowań poruszających kompleksowo problematykę regionalizacji turystycznej Europy. Gdyby wydawnictwo to doczekało się

polskiego tłumaczenia, z powodzeniem mogłoby być wykorzystywane na zajęciach z geografii turystycznej świata na różnych poziomach kształcenia.

Mgr Andrzej Wychowaniec
Zakład Geografii Miast i Turyzmu
Instytutu Geografii Ekonomicznej
i Organizacji Przestrzeni
Uniwersytetu Łódzkiego
al. Kościuszki 21
90-418 Łódź

Wpłynęło:
18 stycznia 1989

